

Tieto lisää tuskaa? - Turvallisuus, turvallisuuden kokemukset ja saastunut informaatioympäristö

Valtakunnallinen turvallisuusseminaari

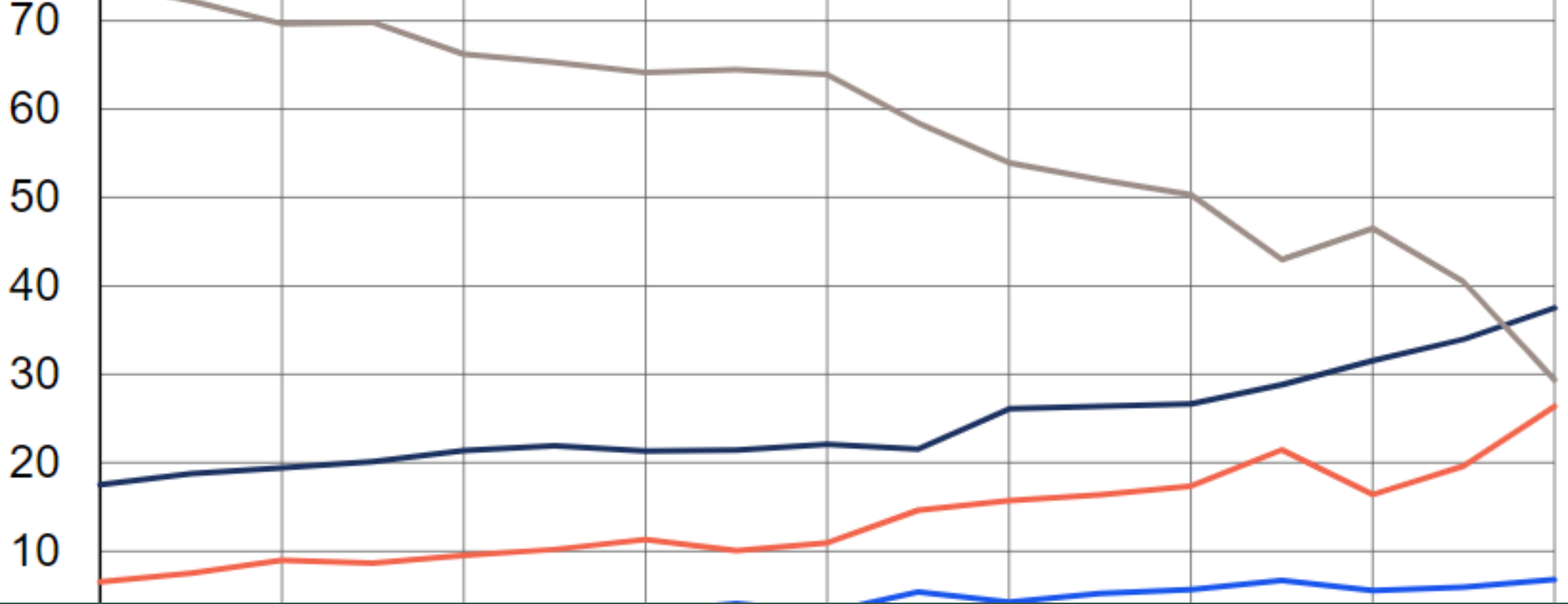
Rovaniemi 22.-23.5.2024

erityisasiantuntija Sini Erholtz, sisäministeriö

erityisasiantuntija Alisa Puustinen, sisäministeriö

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Objektiivinen turvallisuus

Kolme perspektiiviä turvallisuudesta

Jokapäiväinen
turvallisuus ja
yhteiskuntarauha

- Mitä tapahtuu?
- Kenelle?
- Milloin?

Viranomaispalvelujen
saavutettavuus

- Millaista apua saamme tarvittaessa?
- Miten nopeasti?

Vakavat ja laajat häiriöt

- Mitä voi tapahtua?
- Millä todennäköisyydelle?
- Mitä tapahtuu sen jälkeen?

Suomen nykytila

- Korkea turvallisuudentunne:
 - 79 % väestöstä kokee elävänsä turvallista elämää,
 - Hyvin erilaiset asiat huolestuttavat eri ihmisiä ja ryhmiä.
- Rikollisuus on vähentynyt jatkuvasti pidemmän aikaperspektiivin näkökulmasta
 - suuri vaihtelu eri rikosilmiöiden välillä,
 - esim. järjestäytynyt kansainvälinen rikollisuus arvioidaan kasvavan, samoin huumausainerikollisuus, nuorisorikollisuus.
- Onnettomuudet ovat suurin uhka useimpien ihmisten arkiturvallisuudelle.
 - Kuolemaan johtavissa onnettomuuksissa on vuosittaista vaihtelua. Pitkän ajan kehitys hitaasti laskeva. Tapaturmakuolleisuus on Suomessa kuitenkin edelleen suuri muihin Pohjoismaihin verrattuna. Tulipalojen ja palokuolleiden määrä laskussa.

Jokapäiväinen
turvallisuus ja
yhteiskuntarauha

- Mitä tapahtuu?
- Kenelle?
- Milloin?

Rikollisuus

- Henkirikosten määrä on ollut laskusuuntainen 90-luvulta alkaen.
- Varkausrikokset ovat vähentyneet lähes yhtäjaksoisesti 1990-luvun puolesta välistä lähtien.
- Sekä pahoinpitelyrikokset että rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaisia ja yleistä järjestystä vastaan lisääntyivät noin 17 % vuodesta 2021 vuoteen 2022.
- Alle 21-vuotiaiden epäilty väkivaltarikollisuus on kääntynyt poliisin tilastoissa nousuun vuosien 2020–2022 aikana. Vahvinta kasvu on ollut alle 15-vuotiaiden ryhmässä, mutta kyseisessä ikäryhmässä rikosepäilyt ovat edelleen harvinaisempia kuin 15-20-vuotiailla.

Lähde: Beuker, Aaro 2023 (toim.). Rikollisuustilanne 2022. Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia 55/2023. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsingin yliopisto.

Onnettomuudet ja tapaturmat

- Hätäilmoitusten määrä kasvoi noin viisi prosenttia vuoden 2022 aikana.
- Eniten hätäilmoitukset työllistävät ensihoitoa (n. 57 % tehtävistä) ja poliisia (33 % tehtävistä).
- Tapaturmien osalta vuosivaihtelua – mutta pääsääntöinen suunta on niissäkin laskeva.

	2018	2019	2020	2021	2022
Tulipalot	14 268	12 602	12 041	12 208	11 909
Liikenneonnettomuudet	15 161	17 214	15 654	16 988	16 315

Lähde: Loponen, Timo & Liukkonen, Heidi 2023. Pelastustoimen taskutilasto 2018-2022. D-sarja: Muut 3/2023. Pelastusopisto.

Kyselyillä mitattu luottamus

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

LUOTTAMUS
ON SITÄ ETTÄ
kääntää
KATSEENSA
YHÄ UUDELLEEN
KOHTI *hyvää*

Kesken- Elina Salminen

Luottamus instituutioihin

Kansalaispulssi, 04/2024

luottaa melko paljon tai täydellisesti, %

Luottamus turvallisuusviranomaisiin

	Luottaa erittäin tai melko paljon %. Poliisibarometri 2022.	Luottaa melko paljon tai täydellisesti %. Kansalaispulsssi 12/2023	Luotan täysin tai melko täysin %. Sentimentti 2023
Pelastustoimi	98		87
Puolustusvoimat	87	92	82
Hätäkeskuslaitos	92		
Rajavartiolaitos	83		79
Poliisi	91	87	76

Kuinka paljon turvallisuusviranomaisiin voi yleisesti luottaa? 73% (Voi luottaa täysin tai melko täysin), Sentimentti 2023

Yhteenveto

- Luottamus turvallisuusviranomaisia kohtaan on korkea
- Erot eri tutkimustulosten välillä kertovat erilaisten mittaustapojen vaikutuksesta
- Luottamus koulutusjärjestelmään, terveydenhuoltojärjestelmään, eduskuntaan, hallitukseen ja poliittisiin puolueisiin on merkittävässä laskussa

Turvallisuuden kokemukset ja huolenaiheet

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Suomi: Maailman onnellisin maa seitsemättä kertaa peräkkäin 2024

1	Finland	7.741	95% c.i. for rank: 1-1
2	Denmark	7.583	95% c.i. for rank: 2-3
3	Iceland	7.525	95% c.i. for rank: 2-3
4	Sweden	7.344	95% c.i. for rank: 4-7
5	Israel	7.341	95% c.i. for rank: 4-7
6	Netherlands	7.319	95% c.i. for rank: 4-7
7	Norway	7.302	95% c.i. for rank: 4-7

[Lähde: Happiness of the younger, the older, and those in between | The World Happiness Report](#)

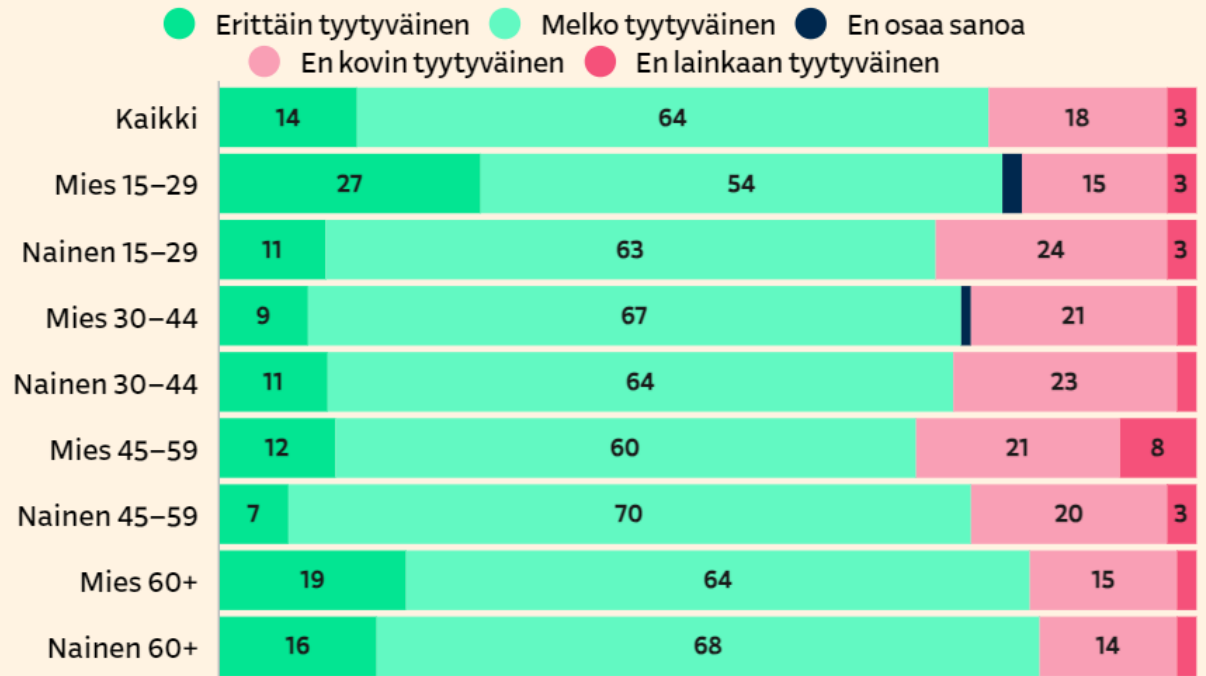

Tyytyväisyys elämään

- Suurin osa suomalaisista on melko tyytyväisiä elämäänsä
- Alle 30-vuotiaiden miesten tuloksissa huomio kiinnittyy erittäin tyytyväisten ja en osaa sanoa –vastaajien määrään
- Noin viidennes vastaajista ei koe olevansa kovin tai lainkaan tyytyväinen elämäänsä
- → n. 830 000 suomalaista

Kuinka tyytyväinen olet elämääsi tällä hetkellä?

Osuus vastaajista, %

Lähde: Pelot ja haaveet 2024 -tutkimus, Yle NewsLab & Norstat, vastaajia: 3 093, grafiikka: Samuli Huttunen / Yle

Henkinen kriisinkestävyys heikkenemässä?

- 93 % suomalaisista kertoo olevansa huolissaan suunnasta, johon maailma on menossa (+22% edellisvuodesta)
- Stressin määrä ja kokemus yhteiskunnan epäoikeudenmukaisuudesta on kasvanut merkittävästi
- Omasta toimeentulostaan on huolissaan 65% suomalaista (merkittävä 41% kasvu edellisvuodesta)
- 2/3 kuitenkin luottaa toisiin ihmisiin ja tulevaisuuteensa, 1/3:lla luottamus laskussa

Lähde: Väestökysely 10/2023, (Sentimentti) ja Kansalaispulssi 2/2024 (VNK)

Huolet toimeentulosta, terveydestä ja kuormituksesta korostuvat

KUVIO 3. Mitkä asiat heikentävät henkilökohtaisia voimavarojasi? Mainitse 1–3 ensimmäisenä mieleesi tulevaa asiaa (teemoitellut avovastaukset, %).

Huhtikuun aineisto

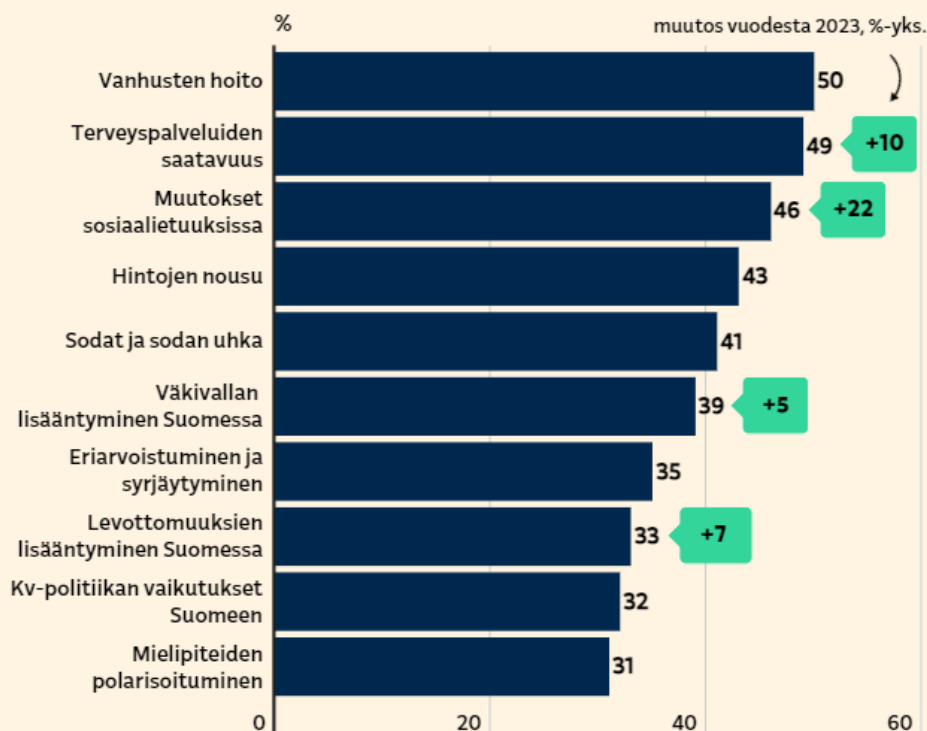
Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lähde: E2 Tutkimus, Miten meillä menee? Katsaus suomalaisten mielenmaisemaan 2023

Huolet 2024 ja 2023, Yle Pelot ja Haaveet -tutkimus

10 suurimmaksi huoleksi koettua asiaa vuonna 2024

Lähtitulevaisuutta ajatellen erittäin huolissaan olevien osuus kaikista vastaajista, %

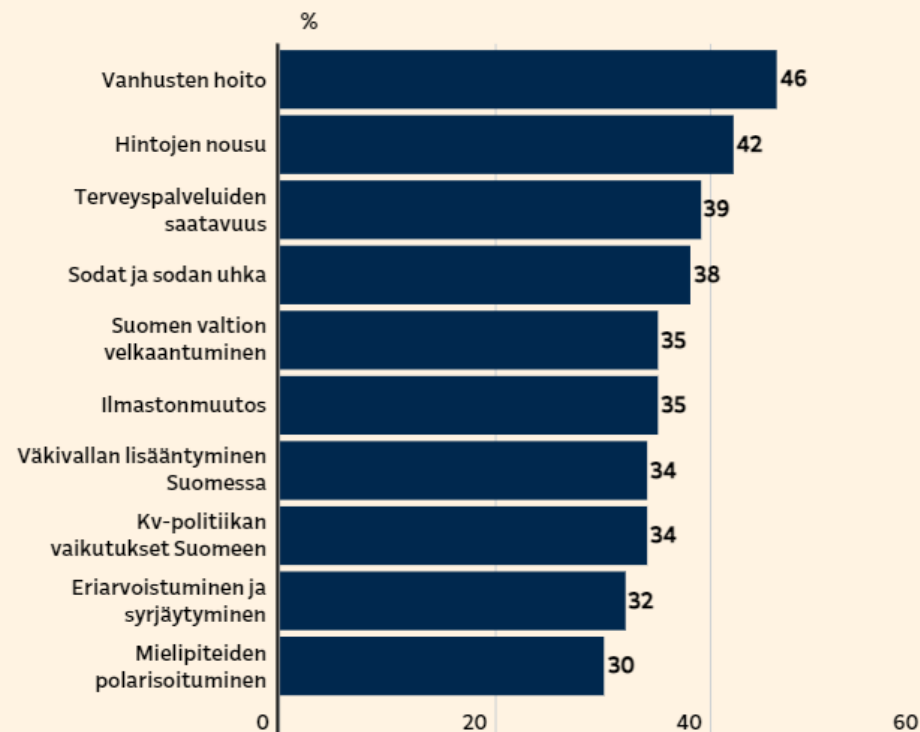

Eteenpäin >

Lähde: Pelot ja haaveet 2024 -tutkimus, Yle NewsLab & Norstat, vastaajia: 3 093, grafiikka: Samuli Huttunen / Yle

10 suurimmaksi huoleksi koettua asiaa vuonna 2023

Lähtitulevaisuutta ajatellen erittäin huolissaan olevien osuus kaikista vastaajista, %

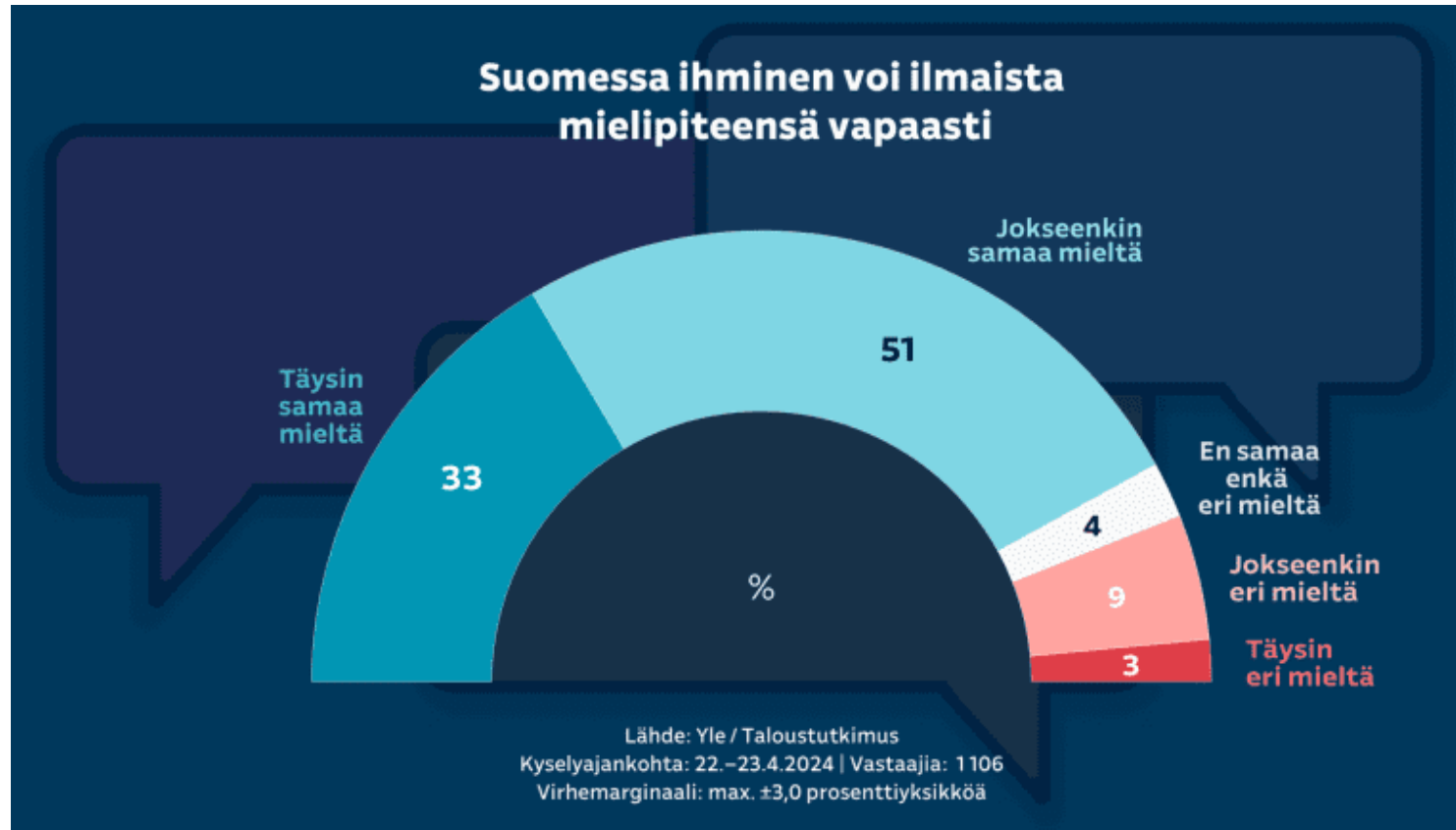
< Takaisin

Eteenpäin >

Lähde: Pelot ja haaveet 2023 -tutkimus, Yle NewsLab & Norstat, vastaajia: 2 012, grafiikka: Samuli Huttunen / Yle

Polarisaatio – viestintäilmapiirin muutokset jakolinjoja syventämässä

16% vastaajista ei ole samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että Suomessa voi ilmaista mielipiteensä vapaasti (n. 664 000 suomalaista)

Jakolinjoja vahvistavat teemat tällä hetkellä mm:

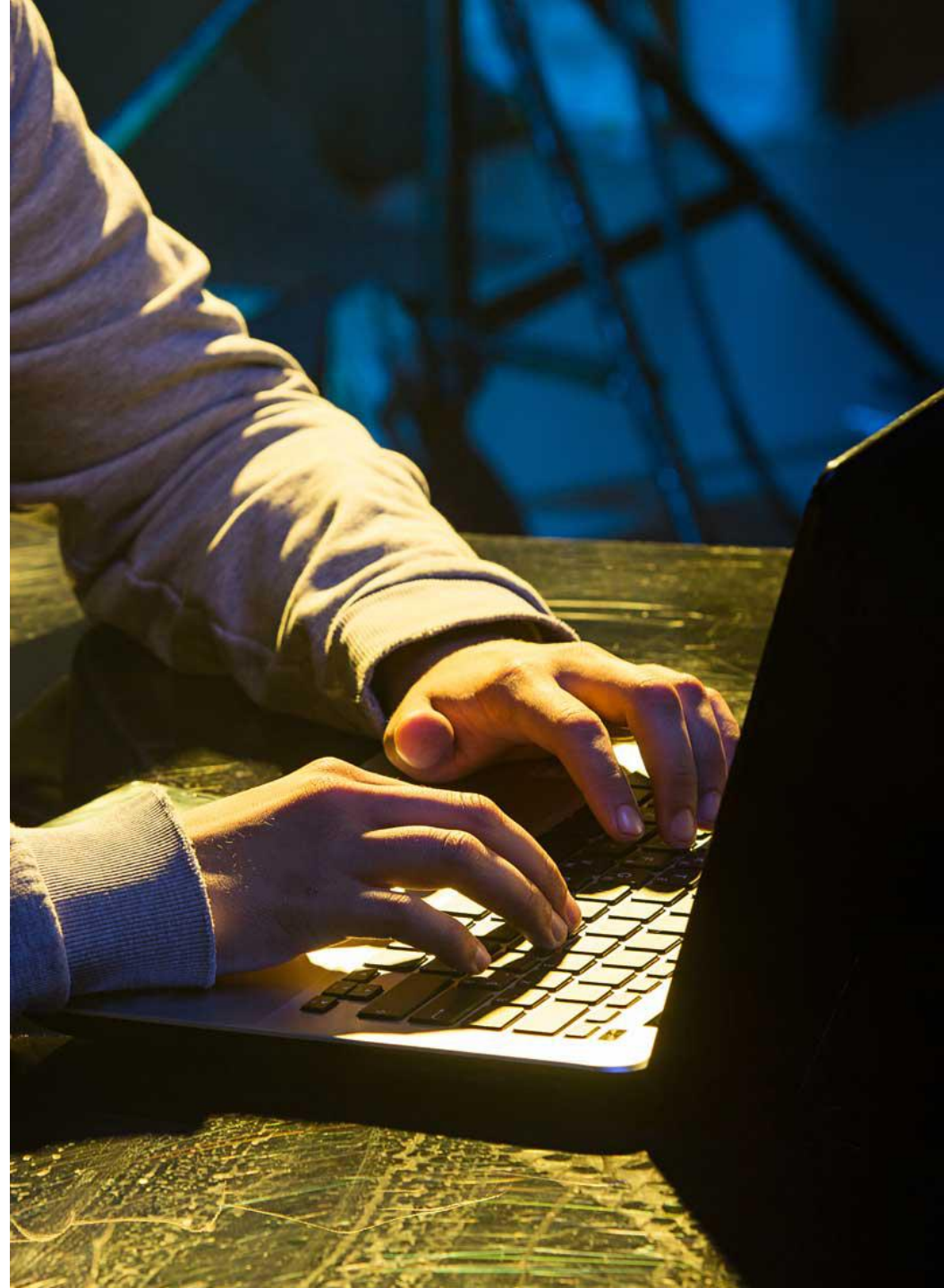
- Työmarkkinariidat
- Sosiaaliturvaleikkaukset
- Talouden sopeuttamistoimet
- Terveystilanteen tilanne

(Kansalaispulsseja)

13 % suomalaisista kertoo kokevansa katkeruutta yhteiskunnalle

- **Alle 30-vuotiaista miehistä 25% ja naisista 23% kertoo kokevansa katkeruutta yhteiskunnalle.**
- **10% suomalaisista sanoo, että joissain tapauksissa on hyväksyttävää ajaa omia tavoitteita väkivaltaa käyttäen.** Erityisesti alle 30-vuotiaat miehet, joista 26% (kasvua on tapahtunut 5 prosenttiyksikköä edellisvuodesta) kertoo, että joissakin tapauksissa on hyväksyttävää ajaa omia tavoitteita väkivaltaa käyttäen.

Yhteenveto

- Turvallisuuden ja luottamuksen välillä on yhteys
- Polarisaatio eri väestöryhmien välillä asettaa haasteita turvallisuudelle
- Turvallisuuden kokemukset on heikentyneet peräkkäisten kriisien myötä

Lähde: Sentimentti-väestökysely 10/23,
Kansalaispulssit 1-2/24:

Sisäministeriö
Lainsäätöministeriö

*Tiedonsaanti kaikissa
muodoissaan on ihmisen
perusoikeus ja -tarve.*

[Digitaalinen informaatiolukutaito \(DIL\) – Mitä se on? - Faktabaari](#)

- UNESCO¹

Jakolinjat, informaatio ja demokratia

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Tulevaisuuskuva vuodelta 2021

Uusi valta on "ideaalina" kuin virtaus. Se on itseorganisoituvaa, informaalia, verkostoja ja joukkojen viisautta hyödyntävää, lyhytaikaista, tempoilevaa ja jakamiseen perustuvaa.

MEGATRENDI

VAIKUTUKSIA DEMOKRATIAAN

- Julkisen keskustelun tunnevetoisuus
 - Osallisuus ja osattomuus keskittyvät
 - Fake news, hämmäntäminen, disinformaatio, informaatiovaikuttaminen
 - Salaliittoteorioiden valtavirtaistuminen
 - Alustakeskeisyys
 - Vallan uudet muodot
 - Organisoitu manipulaatio
-
- Globaalit, rajoja ylittävät ilmiöt, yhteisöt, verkostot ja rihmastot
 - Poliittisen sosialisoinnin muutos
 - Heimoutuminen, "me vs. muut"
 - Vallan keskittyminen datan portinvartijoille
 - Identiteettipolitiikan korostuminen
 - Yhteisen tilannekuvan hämärtyminen
 - Julkisen keskustelun moniäänistyminen

MAHDOLLISIA TULEVAISUUDEN KEHITYSKULKUJA

Huomioalgoritmien tyrannia

Portinvartijoiden kasvava valta

Eriytyvät mediatodellisuudet

Luottamusta vahvistavat verkostot

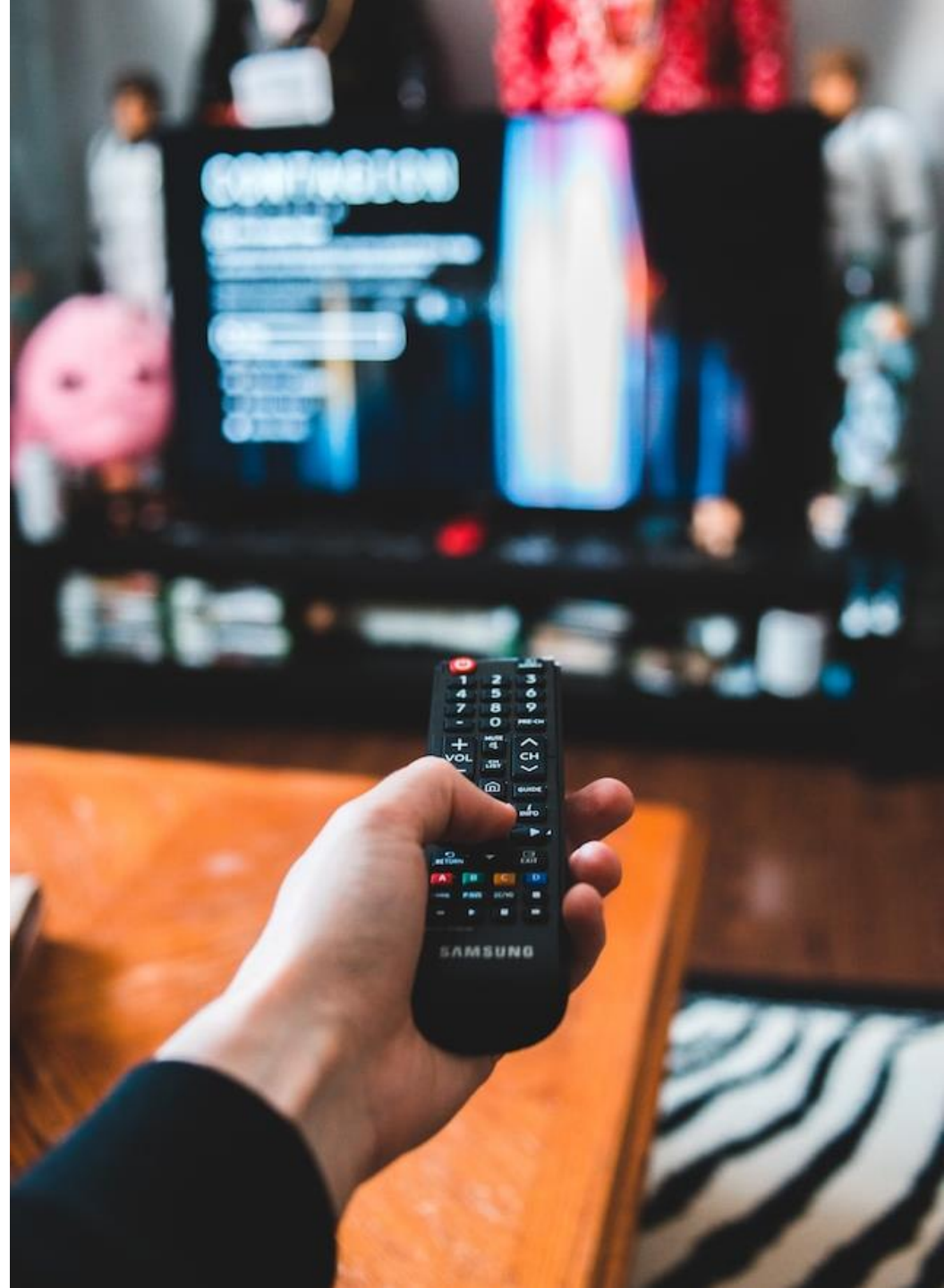
Kuva 1. Mediavälitteisen yhteiskunnallisen vaikuttamisen murros ja tulevaisuus

Sitra: Mediavälitteinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen 2021

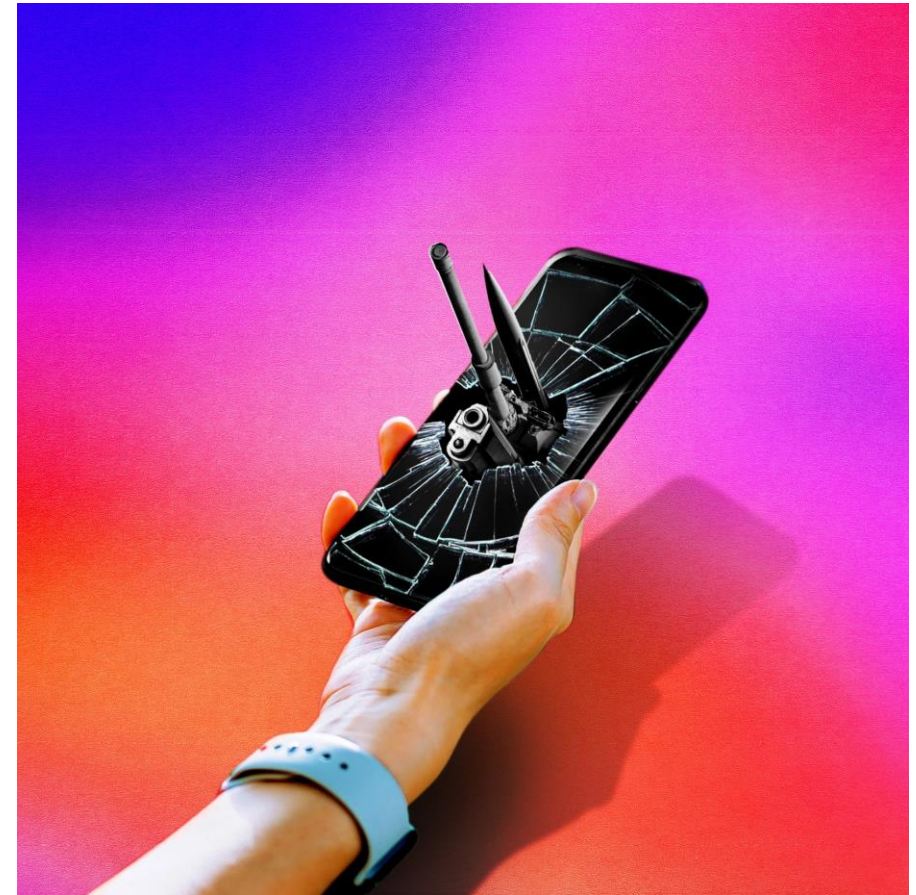
Informaation rooli jakolinjojen taustalla?

- Mediakäytön kautta voidaan hahmottaa joukko vastaajia, jotka ovat kauempana perinteisten medioiden piiristä ja mahdollisesti alttiimpia infovaikuttamiselle.
- Ylen uutiset ja verkkosivut ovat yleisimmin seurattu media, ne tavoittavat päivittäin 56% vastaajista. Sanomalehtien (49%) ja iltapäivälehtien (47%) rinnalla päivittäiskäytössä on Facebook (49%).
- Ylen TV-kanavat on useimmille pääasiallinen uutisten lähde ajankohtaisista maailman asioista kuluneen vuoden ajalta (64%).
- **Lähes puolet väestöstä ei pidä perinteisiä pääuutiskanavia tärkeimpänä tiedonlähteenään.**
- **Lähes puolet 13–18-vuotiaista saa uutisensa ensisijaisesti Tiktokista (Uutismedian Liitto).**

Vastuu mediavälitteisessä yhteiskunnassa

- Viestintä uhkakuvista alarmistisella tavalla voi vahvistaa jakolinjoja ja heikentää väestön tulevaisuususkoa:
”Venäjältä voi odottaa mitä tahansa, milloin tahansa”
- Viranomaisten viestinnällistä tilanneymmärryksen jakoa tulisi lisätä: väestö ei voi tietää uhkien todennäköisyyttä. Nyt on kokemus kaiken kaatumisesta päälle yhtä aikaa.
”Suomi on etulinjan maa.”
- Narratiivien toistamisen taustalla vaikuttaa kuvitteellinen totuusvaikutus: ihminen uskoo informaation pitävän paikkansa törmätessään siihen usein. Myös tiedon toistaminen auktoriteettihahmojen kautta voi lisätä vaikuttavuutta.

New Yorker 2022

Henkisen kriisinkestävyyden vahvistaminen

- Sisäministeriön strategisesta ennakointityöstä ilmenneet **nousevat ilmiöt**:
 - yhteisöllisyyden kasvu ja
 - analogisuuden kaipuu
 - » Mitä nämä kokonaisuudet kertovat ”vastavoimana” nyky-yhteiskunnasta?
- **Informaatioympäristön saastuminen vs. informaatiohyvinvointi**: Mikä on informaation vaikutus hyvinvointiin ja demokratiaan?
 - <https://www.sitra.fi/hankkeet/informaation-vaikutus-hyvinvointiin-ja-demokratiaan/>
- **Tulevaisuusnäkömä ja –usko**: Miksi annamme monialaisten medioiden kertoa ja määritellä puolestamme, mitä meidän pitää tuntea, mihin olemme menossa ja millaisia meidän tulisi olla?
 - Miksi emme tekisi tätä työtä itse? Millaista vastuuta viranomaiset voivat kantaa asian yhteydessä?

Sisäministeriö

Inrikesministeriet

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171
www.intermin.fi